

ZPRÁVY Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Tradice sémiotických kulatých stolů a otázka exemplarity

Terezie Smejkalová*

Tradice pořádání kulatých stolů o sémiotice práva má své kořeny u Roberty Kvelson (1931–1998), americké sémiotičky, která navázala na teorii znaků Charlese Sanderse Peirce a vtáhla sémiotické uvažování do práva a právní teorie. Toto její snažení a četné publikace analyzující nejrůznější aspekty role a významu znaků v právu však až prakticky do její smrti zůstaly téměř bez povšimnutí.¹ Rok po její smrti však v této oblasti hlavní publikační médium – *International Journal for the Semiotics of Law* – *Revue internationale de Sémiotique juridique* – její práci a jejímu odkazu věnoval celé tematické číslo.²

International Roundtable for the Semiotics of Law je v současnosti hlavní diskusní platformou této oblasti právní teorie. Jeho první ročník se konal v roce 2002 v Oñati ve Španělsku poté, co došlo ke spojení dvou předchozích platform, *Association for the Semiotics of Law* (IASL) a *Round Table for Law and Semiotics*. Roberta Kvelson se aktivně účastnila a rozvíjela právě tuto druhou platformu.³ Tyto mezinárodní kulaté stoly bývají tradičně tematicky relativně úzce vymezeny a za šestnáct let svého pořádání se týkaly například právních prostorů (2005), znaků času v právu (2007), moci a kontroly (2009), sensorických dimenzí práva a právní teorie (2015)⁴ nebo právního jazyka (2011⁵ a 2016⁶).

* Mgr. Bc. Terezie Smejkalová, Ph.D., Katedra právní teorie a Ústav práva a technologií, Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Brno / Department of Legal Theory and Institute of Law and Technology, Faculty of Law, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: terezie.smejkalova@law.muni.cz

1 BROEKMAN, J. M. a F. FLEERACKERS. *Legal Signs Fascinate. Kvelson's Research on Semiotics*. Leuven: Springer, 2018, Springer Briefs in Law, s. vii.

2 *International Journal for the Semiotics of Law* – *Revue internationale de Sémiotique juridique*. 1999, Roč. 12, č. 3. In: *SpringerLink* [online]. [cit. 1. 5. 2018] Dostupné z: <https://link.springer.com/journal/11196/12/3/page/1>

3 WAGNER, A. The Study of the Semiotics of Law: An International and Interdisciplinary Research Group. *Semioticon.org* [online] October 2008 [cit. 1. 5. 2018]. Dostupné z: <https://semioticon.com/sx-old-issues/semiotix13/sem-13-05-01.html>

4 *Synesthetic Legalities: Sensory Dimensions of Law and Jurisprudence* [online]. [cit. 1. 5. 2018]. Dostupné z: <http://irtslhilo2015.blogspot.cz/>

5 10th International Roundtable for the Semiotics of Law – Intercultural Awareness in Legal Language. *Escola de Direito do Rio de Janeiro da Fundação Getúlio Vargas* [online]. [cit. 1. 5. 2018]. Dostupné z: <http://direitorio.fgv.br/eventos/10th-international-roundtable-for-the-semiotics-of-law-intercultural-awareness-in-legal>

6 V roce 2016 se *International Roundtable for the Semiotics of Law* konal v polské Poznani zároveň s tradiční konferencí zaměřenou na právní lingvistiku.

V květnu roku 2017 proběhl již osmnáctý ročník tohoto právně sémiotického kulatého stolu. Tento ročník se konal v New Yorku a organizačně jej zajišťovala Angela Condello z Università Roma Tre a Peter Goodrich z Cardozo Law School.

Specifikem sémiotických kulatých stolů bývá nižší počet účastníků a velice úzká témata, která umožňují skutečně hlubokou a detailní diskusi. Tématem tohoto kulatého stolu byla „Singularita, generalita a exemplarita v právním diskursu“, tedy diskuse toho, jak se rozlišování mezi obecným, zvláštním a příkladným projevuje v současném právním myšlení a právní argumentaci, v rozdílných právních systémech nebo soudním rozhodování. Toto téma je vlastní především Angele Condello, která je autorkou článku *Exemplarity, Singularity and Generality. Remarks made between Law and Literature*, který ukazuje, jaké různé role může exemplarita hrát v právu.⁷

Zároveň se jedná o otázku v právní teorii zcela zásadní, protože rozlišování mezi obecným a konkrétním se nachází v základu samotného konceptu právní normy, rozlišování mezi obecným a zvláštním je schopno vyřešit kolizi mezi právními normami a exemplarita je nejen základem doktríny precedentu, ale i zcela nepominutelnou přesvědčovací a vysvětlovací složkou právní argumentace.

Vzhledem k tomu, že tohoto kulatého stolu se neúčastní pouze právníci, ale i sémiotici, antropologové nebo teoretici umění, vstupy jednotlivých účastníků se problematikou obecného, jednotlivého a příkladného zabývaly z mnoha různých úhlů pohledu.

Zatímco některé vstupy se zabývaly různými aspekty soudního rozhodování a své úvahy o obecném, zvláštním a příkladném podkládaly analýzou konkrétních soudních rozhodnutí, jiné byly více teoretického rázu nebo analyzovaly pojetí zkoumaných konceptů v dílech některých autorů.

Mezi první skupinu patřily například příspěvky Fabiany Pinho, Silvie Niccolai, Karen Petroski nebo autorky tohoto textu. Fabiana Pinho ukazovala, jak se v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva vyvinul koncept lidské důstojnosti jako výsledek argumentace, v níž se střetává obecné a zvláštní. Příspěvek Silvie Niccolai na vybraných soudních sporech rozhodovaných italskými soudy týkajících se rodičovství homosexuálů zkoumal dialektiku mezi obecným a zvláštním. Autorka tohoto textu pak hovořila o situacích, kdy soudy hledající vysvětlení svých rozhodnutí odkazují na krásnou literaturu jako na neprávní příklady aplikovaných právních principů. Karen Petroski se zabývala limity rozpoznatelnosti příkladů (tedy tím, jak v právní argumentaci poznáme, že například soud používá příklad).

Do druhé skupiny by se dalo zařadit zřejmě nejvíce vstupů toho kulatého stolu. Mark Antaki došel k závěru, že pokud není možné oddělit normy od faktů, znamená to, že právo samo je potom otázkou příkladů, nikoli norem. Thomas Giddens na příkladu

⁷ CONDELLO, A. *Exemplarity, Singularity and Generality. Remarks made between Law and Literature*. *Pólemos* [online]. 2017, roč. 11, č. 2, s. 459–471. ISSN 2035–5262. DOI: 10.1515/pol-2017-0027.

komiksu ukazoval, jakým způsobem právo vyplňuje prostor a jak prostor vytvořený právem je vyplňován textem práva. Carel Smith upozorňoval, že v jazyce se pomalu začíná smazávat hranice mezi doslovným a figurativním použitím určitých pojmů, a v tomto kontextu se ptal, jaká kritéria musí být splněna, abychom mohli nějaký jev považovat za příklad nějaké skupiny jevů. José Manuel Aroso Linhares z university v Coimbre se zabýval exemplaritou jako konkrétností. Ana Margarida Simões Gaudêncio hovořila o klasické právněteoretické dichotomii mezi normou a faktem a srovnávala logickou dedukci s analogií v soudním rozhodování. Elisabeth Eneroth z Frankfurtu analyzovala koncepty metodologické exemplarity a empirické exemplarity jako nástrojů pro testování platnosti právních norem. Anita Soboleva pak diskutovala topoi jako zdroje argumentů. Do třetí skupiny pak patřil příspěvek Julena Extabe z helsinské univerzity, který se soustředil pouze na dílo a metodu zkoumání Jacquesa Rancièra, která vidí celek v části zkoumaného. Celý kulatý stůl byl zakončen diskusí nad do angličtiny překládaným textem nepříliš známého německého fenomenologa Hanse Lippse, které se účastnila i Erica Weitzman, autorka překladu. Z textů příspěvků, které na tomto ročníku *International Roundtable for the Semiotics of Law* zazněly, připravují v současnosti jeho účastníci pod redaktorským vedením Angely Condello tematickou monografii.

Tématem devatenáctého ročníku tohoto již tradičního kulatého stolu je „Law and Arts in Crime Settings“.